

Titel: Junior Philopatreas trende Anmærkninger : 1. Om at indeholde vore danske Penge fra at løbe Udenlands, og indbringe andres og vore egne igjen, samt conservere deres Værd. 2. Om en nye Hoved- Handels- og Laane-Banqves Oprettelse, med Observation om den Kiøbenhavnske. 3. Grunde til den danske Handels Flor, til derpaa at bygge den. Tredie Deel.

Citation: "Junior Philopatreas trende Anmærkninger : 1. Om at indeholde vore danske Penge fra at løbe Udenlands, og indbringe andres og vore egne igjen, samt conservere deres Værd. 2. Om en nye Hoved- Handels- og Laane-Banqves Oprettelse, med Observation om den Kiøbenhavnske. 3. Grunde til den danske Handels Flor, til derpaa at bygge den. Tredie Deel.", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 4*, J.R. Thiele, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_004-shoot-workid1_004_003.pdf (tilgået 27. november 2021)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 4

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[↩](#)

JUNIOR

Philopatreias

Trende

E 2 5

1. Om at indeholde vore danske Penge fra at løbe Udenlands, og indbringe andres og vore egne igien, samt conservere deres Værd.

2. Om en nye Hoved-Handels- og Laane-Banqvæs Oprettelse, med Observation om den Kiøbenhavnske.

3. Grunde til den danske Handels Flor, til derpaa at bygge den.

Tredie Deel.

(Skrevet i Sieland og trykt i Kiøbenhavn.)

Kiøbenhavn, 1771. Trykt hos Joh. R. Thiele, boende i Peder Hvitfeldts-Stræde, og findes sammensteds tilkiøbs.

[2](#)

[3](#)

Fortolkning

til dette lidet Verk, som er et allerunderdanigst

Forslag.

Nedlagt til Deres Kongelige Maiestets Høvtseste Undersøgelse, om mit allerunderdanigste Sigte er nogenledes veltruffen efter dette mit Øimeed, som er: 1). Deres Maiestæts allerhøieste og hellige Æres Udbredelse, og Høikongelig Fornøielse

[4](#)

at formeere, der er størst og sandest naar det gaaer Landet vel. 2). Denne Kongelige Glæde, at faae de til Rigets Gields Afbetalning behøvende Midler, med det første langt lettere, end ved Extra-Skatters møisommelige Inddrivelse, en Lettelse for baade Høie og Lave; thi 3). det Almindelige, et Kilde-Udspring til Lyksaligheds Udvidelse, for alle og enhver Stand, enten det er Høi eller Nedrig.

a). En Rod, hvorved vore Penge kan blive i Landet.

b). At vi kan have og faae flere Fabrikker.

c). At de kan afsette deres Vare, og

[5](#)

d). da faaer Dannemark og underliggende Lande det vi endnu ikkuns have Navn af, nemlig: Handelens Nytte og det gandske Riges Flor til Lands og Vands, af egen beliggende Beleilighed og dets egne Producter.

4). Men endog herved tillige af dette Middel, Dannemarks Flor, at den nu ligesom forlorne gamle Arve-Rettighed ved selvvillig Overgivelse uden nogen Anmodning skulle komme af sig selv til Deres Maiestet, og vor kiere danske Konge-Huus, Deres Maiestets Kongelige Arve-Huus.

Til min allernaadigste Konges Ære, og Landsmænds Opkomst, i

[6](#)

Følge af medfødte arve Pligtskyldighed, haver jeg dette paa Deres Kongelige Maiestets høie høitids- og for det gandske Rige største Glæde-Dag den 29 Januari 1767, underdanigst anbragt og sluttet

af

[7](#)

Tanker

overgivet til mine Landsmænds og Compatrioters

Undersøgelse.

Det er ikke nok at vi veed og siger, vor Handel er svag; thi den er til visse svag, naar vore Naboer som handle, skal sande det med os. Det er ikke nok at vi siger, den bør igien at hielpes paa Fode; men lad os flittig stræbe med hinanden, tænke, pønse og meditere, og- mælde de Midler, som kan i Gierningen befordre dette Høistvigtige. Thi det som rettelig angaaer Handelen, og skal kunde forfremme den, kan ikke siges med et eller faa Ord, da den ikke bestaaer af et lidet Begreb og paa en

[8](#)

Maade; men den behøver mange Observationer, Indsigt og Agtpaagivenhed. O! gid at der var en Handels- og Corespondence-Skole i hver dansk og norsk kiøbsted, at Børn derudi kunde fra den beste Alder, jeg meener Ungdommens Aar, lære Correspondencen og et hvert Lands Handels Maade, og dettr er det vi fattes i Dannemark, Helst vore smaae Kiøbsteder, de veed slet intet deraf

Det herom læres i en Regne- og Skrive-Skole, ligner nærmere Intet end Noget. Lige Forhold har det, at sette dvs. føre det med sig med den Børne-Lærdom i Handelen, som sættes til de smaae Kiøbstæders saa kaldede Kiøbmænd, der selv intet veed herom, følgelig kan de ikke blive andet, end Pine-Kræmmere, Gniere og Høker-Handlere, som De og blive, og dette er Aarsagen, at vi Har for mange af dem, og for faa af rette Handlere.

Naar jeg undtager nogle faa Steder i Norge, Holsteen og Hovedstaden Kiøbenhavn, saa seer jeg, (og jeg troer, andre seer det

[9](#)

med,) at Dannemark har slet ingen Negocie. Den eneste sande fordeelagtige Handel og Søefart, som Kiøbenhavn kan sige as, den har de af vore Vestindiske Lande; thi til China føres reent Sølv; men med Vare tilforhandler de dem Sukker & c., i Vestindien, hvilket omskiftes med Handel paa fremmede Steder, til Landets Profit i reent Sølv og Guld og andre Fornødenheder. Denne Handel har jo forskaffet mange Hundrede Nærings-Veie i Dannemark; men den og de øde forladte andre danske Eilande, der kunde endnu forskaffe os Nærings-Veie, og det i Tusindetal, om ikkuns nogle danske Patrioter, for at befordre egen og Fæ: drenelandets Vinding, ville slaae sig sammen at igien optage samme.

O! Compatrioter og Kiøbmænd af Kiøbenhavn! hvorfor lade I Hollænderne oprette Laane - Banqve i vore Vestindiske Eilande, og der tage Aarlig 20 pro Cento, burde ikke denne store Penge-Summa at gaae til Eder i Kiøbenhavn, hvilket igien tiende hele Riget.

[10](#)

Vil I længer saaledes tillade dem at at negocere der, da seer jeg alt forud, at Hollænderne inden kort Tid vil komme til at eie hele St. Croix; thi der er de Plantere, som Aarlig ikkun have selv 11 a 12 pro Cento af det hele, hvor skal de da kunde udstaae at give Holland 20, er det andet, end at give Eders Fordeel og disse rige Lande til Holland, og hvad vil I da Handle med?

Jeg ønsker, og gid I ville ønske med, at I havde denne Laane-Banqve og alle disse Landes Fordeele under Eders Besidelse. Jeg kunde opregne langt flere Tilfælde, hvorledes vor Handel aftage, og Aarsagerne thi

ellers nyttede det intet, og jeg vil fremdeles continuere med at vise, at jeg er og agter at være imedens jeg lever en oprigtig dansk Undersaat.

[11](#)

Første Anmerkning. Hvorledes man best kan opnaae den Hensigt som Kongen allernaadigst bærer for Undersaatterne, med Rigets Giolds Afbetaling, paa faa læmfældigr Maader, som ved Extra-Skattens Ringhed og møisommelige Indfordring.

Ut det sandelig er en læmfældig Maade, og Høi- Kongelig Naade, Maisteten Kongen præcaverer sine Undersaatters Velfærd med, fremfor at spare sig sev Ulejlighed, kan noksom paaskiønnes af de allernaadigst

[12](#)

digst paabudene Extra-Skatte i faa ringe O.vantiteter. Og lige saa let kan det og indsees, at saadant allernaadigst Maal og Hensigt, saa længe Skattens Indkomme er faa liden, ikke kan faa hastig opnaaes afbetalt, Maisteten Kongen ønsker. Saasom der ikke indkommer Maisteten Kongen saa i vist, som Navnet efter Nuller kunde give Anseelse til, hvilket vitløftigere skal blive afhandlet, naar jeg kommer til at vise hvorledes Maisteten Kongen om kort Tid skal faae Penge, foruden at læge Skat paa;

især at Landet skal beholde sine egne rare Sølv-Mynter.

Lige saa let kan det og indsees, at det ikke er en liden Bekymring for vor allernaadigste eiegode frommeste Konge, og allerhelst naar der ikke er Contanter i Landet, som det ellers er om at gjøre, nemlig Guldets og Sølvets Force, som ikke tilveiebringes af Banqven efter nærværende Forfatning.

Men dersom det var en Undersaat muligt, at løfte noget af denne store og besværlige Byrde, fra vor allernaadigste og bekymrede Konges Skuldre, eller i nogen

[13](#)

Maade at indsee noget til Lættelse at forekomme sliq Byrde med. Dertil forpligter enhvers Skyldighed, og min mig, allerunderdanigst, at tilkiendegive de velmeente og i mine ringe Tanker allerunderdanigste Grunde, som jeg haaber kan give Anledning dertil, om ikke være vel grundet, saa dog, for at komme høiere Tanker paa Spor, til saa vigtigt.

2.

Jeg har i allerstørste Ydmyghed, ofte foreholdet mig selv, maaskee min allernaadigste Konge kunde tænke: at jeg vilde søge egen Interesse, eller og, hvor tør denne tænke fligt, som tilhører Maisteten Kongen, og de af Maisteten beskikkede. Skulle min allernaadigste Konge tænke saa om mig, da maa jeg forgaae og blive til intet, for Kongens retfærdige Vrede. Men da jeg ikke har kundet slaae det af mit allerunderdanigste Sind og Tanker, har jeg allerunderdanigst trøstet, og trøster mig ved, at Maisteten, min allernaadigste Konge, vil kiendelig ved første Øiekast see og kiende min redelige Hensigt, og, da jeg har intet at give min allernaadigste Konge, som jeg øn-

[14](#)

sket, andet' end at idelig vaage, sukke og bede for min Konge, og det Kongelige Huses Lyksaligheder, foreenet med Landets almindelige Velstand.

Da ofrer jeg i mit hiertes Troskyldighed, og efter mine Pligter hvad jeg formaaer, (som fordem Hedningerne Revel og Jethro, der ikke formaaede at give den store Lovgivere Moses andet versligt, end med disse Raad, da Moses var overilet med Møie af de trættekiære Israeliter, og hver Dag fra Morgen og til Aften maattr sidde i Retten. Hvorfor kommer den hedenske Præst Revel og hans Søn Jethro ved Domstedet, og siger til Moses: " Haver du saa stor Møie hver Dag, med at holde Ret, og dog ikke kan komme til Oplysning om de Fornærmedes Ret; thi paa denne Maade maa jo ellers baade du og Folket forsmægte, du kan lettere komme til Sandheds Kundskab og Rettens Pleie, naar du beskikker Underdommere med Orden, og Apel til dig, og bestemt i en ordentlig Lovbog, med sadte Straffer derhos, for de som gjøre derimod. Saa vit fra 12te Artikel

[15](#)

til Enden af Udgangens Bogs 18de

Kapitel.)" Hvilken Lov siden er holden og holdes hellig hos Jøder og Christne.

Ikke mindre Lyksaligheds Nytte tilveiebragte den Slave Joseph Ægypti Land og dets Pharaos, da han saa sagde: " Saa seer sig nu Pharaos om, efter en forstandig

og viis Mand, som han kan sette over

Ægypti Land." Dette lykkedes, og

Ægypti Land blev baade befriet for dyr Tid og Penge Mangel, ja, de fik alle omliggende Rigers Penge til.

Vore Forfædre have ikke uretteligt kaldet Danmark for et Canaan og Ægypti Land; thi det er det, fordi det kan føde sine og andre Riger med, naar der holdes ret Huus med det.

3.

I hvilken redelig Meening jeg nærmer mig til det Allerhelligste, og fordrister mig efter en foregaaende lang og nøie Overveielse, til at foreslaae nogle af mine ringe Tanker i dette Forslag, hvormed jeg sigter til, om det er gjørligt, at lætte Be-

[16](#)

kymringer fra Maiestetens Kongen, at de kan omvexles til Høikongelig sand Glæde, som bestaaer i at gjøre vel. Thi jeg haaber, at Maiestetens Kongen, foruden Skatters

Paalæg kunde erlange de til Gieldens Afbetaling behøvende Penge lettere og hastigere, og derved skulle kunde fornøies.

Og ikke det alleneste, men endog tillige at faae en beleilig Anledning til Udødelighed, at kunde Aarlig lit efter lit, letre Undersåtternes andre Tyngder. Og denne Høikongelige Fornøielse, at blive en Stifter af en evig Glædekilde, til Rigerens bestandige Flor, jo længere jo bedere at tillage. Naar der bliver lagt et Hold for og i Veien, hvor Dannemarks Midler udløbe som en stærk Strøm, og gjør det af Naturen rige Danmark fattigt. Saadant et Hold har over for 200 Aar været fornødent, dog endnu er det ikke fuldbyrdet. Maaskee, for at Deres Maiestet skal have noget at reparere. Det er alt paatænkt og begynt af den store Kong Christian den Fierde, hvorved vi og fik den Commerce vi nu har, men om det øvrige veed jeg intet at

[17](#)

være begyndt. Et saadant Hold, som kunde baade drage Danmark Penge og Rigdom hiem fra andre Lande, og møde i Gabet for de utallige Rigdomme der nu løbe ud til at fede Fremmede; det er, at gienne de store Penge-Summer tilbage ind i Maiestetens Kongens Lande og Riger igien. Thi det danske Riges Møie og Arbeide, ja de utallige store Summer Penge, som alle høilovligste Konger, Kongerne af Danmark, fra høilovlig Ihukommelse, Kong Christian den Fierdes egenhændige Mynt-Reglement, har slagen, og det af saa rig Gehalt, at intet Riges Mynt er bedre end vores, det er ogsaa cruelle mange store Summer, at intet Rige i Europa har myntet saa meget Sølv og Guld, naar man undtaget Spanien. Naar allene fierde Delen af hver af disse 7 stormægtigste Kongers myntede Guld og Sølv endnu var her, maatte Kongen kunde lade alle Stadens Kirker tække med reent Sølv og Guld.

Men dette er løben altsammen, og løber daglig ud til fremmede, besynderlig til Hamborgerne; thi maatte allernaadigst confideres at Hamborgerne er den Brynde, som

[18](#)

udsuer Deres Kongelige Maiestets Riger og Undersaatters Sved. Hamborg er den Magnet, som saa længe, og saa stærk har trukken Deres Maiestets Mynter ud, ja, reent bort. —

Hamborg er Deres Maiestets Arv og Eiendom, og dog tør de nægte at tage Deres Maiestets Mynter for fuld Værd; o! hvor stor Skade er det ikke for danske og holsteenske Undersaatter, de sætter dem ned efter egen Billie, hvorimod vi Danske maa tage deres vitbekiendte slette Penge for sult, Naar de er mætte, tør de pokke paa, at de er en Keiserlig Fristad, hvilket ingen Rimelighed kan have, at Keiseren kan give nogen Privilegio i Maiestetens Kongen af Dannemarks Riger og Lande, hvilket og er overbeviist Keiseren i disse Tider as Kongerne i Preusen, at ingen Regent har sin Religion mere af Paven, altsaa ikke heller af de Romersse Konger og Keisere, Deres Riger til Lehn, hvilket allene kunde indbildes saalenge Paven raade for hvad enhver skulle og maatte troe; de private Maiestetens Kongen af Danmark tilhørende Lande, er ikke længer en Keiserlig Forleening, men

[19](#)

Arve-Lande. Historierne beviser, at de idelig ere arvede, og videre skal vorde beviist. Hamborgerne har vel hidtil saaledes conserveret sig, hvorføre de og for længst har fortient Deres Kongelige Maiestets allerhøieste og retfærdige Unaade, ja, en Unaade, som var uigienkaldelig, saa længe som de Hamborgere have Deres Kongelige Maiestets Regala borte, og continuerer saa troløse i at nægte sig at være Maiestetens Kongen af Danmark pligtskyldige Undersaatter. Er det ikke Fornærmelse og Forgribelse imod Daner-Kongens Høiheder.

4.

Mit allerunderdanigste sigte er, at Pønse paa hvorledes Maiesteten Kongen kan i faa for Riget fattig en Tilstand, faae den Høikongelige Fornøielse og virkelige Glæde, eller og en Anledning dertil, at lade Undersaatterne synlig see, og al Verden skulle bekiende, at Kongen af Dannemark inderlig ønsker sine Undersaatters Velfærds Uudtømmelige Qvæld, og tænker paa intet mere, end at gjøre dem lyksalige; ja, saadant

[20](#)

at det kunde virkelig lætte deres Byrder Aar efter Aar, og dog faae større og rigere Intrader end der nu kommer i den Kongelige Kasse, og ikke allene at ophæve Extra-Skatten for alle sine Undersaatter, men endog Maiesteten Kongen tager os under Armene og Byrden, og oprejser vores nedbøiede og svage Handeler, samt at kunde udvide deres Nærings-Veie til ti gange dobbelt Vinding.

End videre, sigter jeg allerunderdanigst med det samme til, at den sildigste Tids Efterkommere skulle ønske at blive som den store Kong Christian den Syvende, at de maatte velsignes som i Kong Christian den Syvende og Mathilde Tider, som fordem den Patriark Israel, i Mose Bog 48 Kap. 20 Artik. At Kong Christian den Syvendes Visdom maatte blive større og længere bekiendte, end Kong Salomons. At Efterkommerne maatte ønske at blive saa lykkelige, som Kong Christian den store og Syvendes Undersaattere i deres Tid vare, da ingen for at være enten i eller af Adels-

[21](#)

og Adelstand, derfor fik Fremgang; men en hver som er rigtige Arvedanske Undersaattere af Daner-Kongen.

Dette tænker jeg allerunderdanigst kan altsammen skeep, om Maiesteten Kongen fant allernaadigst Behag udi om nogen Tid at lade Extra-Skatten ophæve, og i dets Sted, til sine Rigers Lættelse, oprette er Banqve, som ikke allene kunde indholde i Riget, Rigets egne Contanter; men endog vinde det som af Dannemark udgaaer til de utaknemmelige Hamborgere, beholde Frugten i Landet af Dannemarks Himmelbegavede Naturs Herlighed, og Deres Kongelige Maiestetets mange store Bekostninger paa Fabrikers Opkomst & c.

Hvilket er det Hold jeg forhen i denne Anmærkning allerunderdanigst har yttret mine ringe Tanker om, haaber jeg allerunderdanigst saaledes at Viise, (at være langt lettete for Majesteteten Kongen at faae Penge, og flere Penge, end ved møisommelig og langvarig Maade, som med Extra-Skatten, der ventelig indkommer i Papirer, og

[22](#)

er altsaa Maiesteteten til Byrde, og mangfoldige flere private Bekostninger af andre Kasser. Et andet Tab er det, at jo længer det saaledes staaer hen, jo større og betydeligere tage Renterne til, og mindske altsaa anseeselig i det som Deres Kongelige Maiestetet skulle have. Denne Laane-Banqve sparte Maiesteteten store Penge- Summer i Fabrikkerne, saa at samme snart derved naaede den Kongelige allerhøieste og viiseste Hensigt.)

Maassee dette ringe Forslag kunde give Anledning til noget langt vigtigere.

[23](#)

Anden Anmærkning.

Hvorfra og hvorledes flere Penge lettere skulle komme i Maiesteteten Kongens Kasse; Undersaatterne blive riige/ og Handelen fordobles frem for nu.

1.

Ej er alt for vel bekient, at danske, norske og Holsteenske Kiøbmænd, &c. som skal betale Penge, enten i Engelland, Frankerige, Italien, Spanien, Portugal eller Tydskland &c., siden Vexel - Banqver er kommet i Brug fra Aar 1587 i Venedig, maa betale og trekke det ved Vexeler, saavel at betale, som at faae Betaling, alt ved Hamborgske Vexeler, ligesom at Hamborgerne allene havde denne Visdom eller

[24](#)

dette Privilegio af Gud, som de faa længe har indbildet alle Puissancer, nu under et Navn, og nu under et andet. Saaledes udtrækker de alle Maiesteteten Kongen af Dannemarks Mynter, foruden tillige Undersaatternes Sveed og Møie, saa Hamborgerne opfylder det gamle Ordsprog: en forbyder en anden at spist andres Brød, og saa spiser han det selv. Dette Ord opfylder de og i deres sidste uretfærdige Mynt-Orden, af 15 Augsti 1726, hvori de siger: at ingen maa smælte de gode danske Sølv Mynter &c.

Det er bekient at Hamborg lader sig ikke nøie med dobbelt Rente eller pro Cento af det danske Riges Undersaatter, men de tager over 20, saasom fra 1710 til 1726, og ellers af og til har de taget fra 33 til 40 pro Cento, det er 40000 af 100000 Rdlr. i et Aar. Endnu tager de fra Maiesteten paa en anden subtil Maade, nemlig, de sige: at deres Penge er bedre end deres Arve-Konges og Herres, de danske, da dog 70 Rixdaler i dansk Courant er ligesaa gode som 100 Rdlr. i Hamborgs Courant. De beregner andres Penge i deres Kroner, da de dog ingen har nu, men har myntet

[25](#)

dem om med Kobber, efter deres citerede nye Mynt-Orden, hvilket altsammen, og hvad Deres Hensigter er i adskilligt, er tydelig lagt for Dagen af deres egne Skribentere, først i Hamborg og siden i Altona, af Hr. Johan Christopher Ochlers, Membrum ved St. Jacobi Skole, trykt Aar 1726, samt i Altona 1727. Dernæst i en anden Opdagelse og Overbevisning, kaldet: tale i

Sandheds Rige, trykt 1735.

2.

Fra Undersaatterne subtilicere de paa mange Maader, nu under det Navn Lage eller Courfen paa den ene Side, og paa den anden Side tilegner de dem ene og allene første Frihed til at optage og først at købe saa længe de vil i Deres Maiestets private Lande, hvilket om det blev ført til Dannemark, som skee burde, ikke allene hindrede Dyrtid, men endog til Fabrikernes desto lykkeligere Drift. Og for det 2det, til de danske Handlendes Opkomst, hvorved Maiestetens Told formeeredes, tilligemed handlende og søfarende Nærings-
Veie at blive her i Fart, og ikke gaee til Holland og En-

[26](#)

geland, som florerer af de danske Søefolk, ja ikke kan handle uden dem. Det som Hamborg gjør nu Dyrtid med, kunde gierne bespise vore Vestindiske Stater, og vore Kiøbmænd kunde faae den Fordeel, da den blive i Dannemark, som Hamborg og Irland nu tager, saasom vi maa købe igien. Hamborg sælger os vort eget, og dermed er Høkkere, da de veed at indbilde, som de og indbilder os, at Kiød & c. er bleven bedre, fordi det haver været i Hamborg, da det kaldes Hamborger Kiød, Hamborger Brøster & c., og dog er det danske Producter fra Jylland, Holsteen & c., og derefter burde gaee directe til Kiøbenhavn; thi fligt og andet saadant mere, er det der gjør Dyrtid i Dannemark, baade for høi og nedrig Stand, undertrykker alt det som ellers i Dannemark kunde florere; men er alt for vitløftig alle paa deres mange Tusende Maader at opregne, og er ikkun til at opholde Deres Maiestet med.

3.

Burde Daner-Kongen ikke selv, og hans indfødte Undersaattere at have og nyde de-

[27](#)

res egen Sveds Møie, Rigers Herligheder og Frugterne af de mange anvente og høipriselige Anstalter, som Hamborgerne saa let undertrykker paa usynlige Maader, endskiønt Dannemark er af Naturen belejligt nok til Søefart og andet, mere end Hamborg.

Gamle danske Kongers souveraine Tid over Hamborg.

Deres Kongelige Maiestet af Dannemark, er ligesaa Høimægtig som Waldemar Seyer, og andre gamle danske Konger, der have regieret over Dannemark, Norge, Engeland, det meste af Tydskland, Lifland & c., og denne Stad tør fornærme Maiesteten, deres retmæssige Arveherre *).

Jeg

*) For videre at kiende vor Ret til Holsteen, Stormarn, Ditmersken & c., da var det tillige med Jylland det, som var Cimabriernes Land, og tilhørte Kong Dan I., uvegerlig førend den Tid, at han med sin Dronning Margarete fik hele Tydskland, og blev Konge derover An. Mun. 2911 eller før Christi Fødsel 993. Hamborgs Plads er allerførst bygget af den danske cimbriske Kiempe Hato, A. 543 for Chr. Fødsel, ved K. Helge, der nedstammede fra forbemeldke K. Dan, og var Daner-Kongens Styres-Konge ∴ Statholder over disse Lande. Kong Harald Klak, som Aar 826 indførte den

[28](#)

Jeg har allerunderdanigst mældet om en Vexel-Banqvets Fornødenhed og Nytte, nemlig: at Maiesteteten ved den opnaaede den allernaadigste Hensigt for Undersaatterne. Ob-

Christelige Troe i disse Lande, gav den danske Apostel Ansgarius en Munk denne Stad Aar 832 til sit Bispesæde, over de som nu kaldes vore tydste Lande, samt Dannemark, Sverrig og Norge, hvori han og døde Aar

865. At han fik denne Stad skede efter Keiser Ludvig Plius Begiering til Kong Harald Klak, da Bispen havde faaet den, confirmerede Keiseren, at den bestandig skulle være Erkebisper-Residentzen over bemeldte Lande, (lige om den kunde have tilhørt ham,) den Tid forstod man ikke hvad Hensigten af samme Confirmation var, eller i Tiden kunde skade Dannemark, men nu forstaaer vi det alt for sandt. Herfra er den første Anledning som Keiseren vil indbilde os at have til Hamborg, og for at trække Hamborg fra Dannemark, lagde Keiser Lotharius ham Bremen dertil, saasom han ventede ligesom hiin Keiser, derudi at have en stor Besætning i de danske Lande, at han kunde tvinge Dannemark, at give sig ham til Lehn, ligesom Tydskland. Da Daner-Kongen det ikke vilde, gav Keiser Lothari II. en af sine Junkere, som i Historien er bekiendt af det Navn, denne Junker Adolph I. Schauenborg og Holsteen Aar 1106 til Lehn, og gjorde Landene til 2 Grevskaber, enddog han ikke eiede det, hvilke første siden er beholdet fra Dannemark, og begge har forvoldet meget Blods Udgydelse. Fra denne Keisers Tid af som de andre stedse og alt tydeligere have anmasset

[29](#)

Observationer.

1. Er den fornøden for at holde Rigets Contanter, og ophielpe vor Handel. 2.

sig, til det er nu bleven ligesom en virkelig Ret til Hamborg, fordi de stedse og endnu vilde desarmere os. Den danske Vasal Hamas, fik dette Hatos-Borg til til Hasgaal 3: Hof, af den fromme K. Frode IV. den Gavmilde kaldet, Aar Christi 32, og lod den siden bebygge, kaldede Gaarden Hamma borg efter sit Navn. Samme Hamas lod sig købe af Hanef og Sverting, (da de forrædelig ville rage Landene fra K. Frode IV. og gjøre sig selv til Konger,) at føre Sverdet imod sin Konge; men Sterkodder flag ham ihjel, og Danemark beholt Landene her, fra den Tid Svertings Sønner vare døde, som var de der havde været forlenet der med, var alle ude dermed af begge Hertug-Stammerne. Denne Stad var stedse Daner-Kongens Grendse-Festning, naar de et havde de andre Lande. Denne store Første og Daner-Kongernes Statholder over Jylland, Holsteen, Lauenborg, Mechlenborg og Lyneborg, af det Navn Kong Göttrik, (tydsk Gottfrid,) af Kong Dans Stamme, Konge kaldet, i de Tider af Mangel paa Ord. Han residerede i Hamborg, som Stadtholder over bemeldte Lande, da Keiser Carl Magnus bekrigede ham, indtog Staden Aar 808, derfra af dens Besætning bortførte over 10000 Mænd til Brabant. Dette Aar og Aaret derefter 809, fik Keiser Carl M. denne Stads Udvidelse og Fæstnings-Værk færdig, efter sin Maade bedre befæstet imod Kong Giöttrik. Denne Jydske 'Fyrste og danske Stadtholder, bemægtigede sig hele Dannemark, og blev Enevolds-Herre og Konge derover.

[30](#)

2. At svække Hamborgernes Hovmodighed. 3. Holsteens fede Vare behøves her. 4. Kongens Omhue og Bekostning vaa Fabrikkerne blev efter allernaadigst Hensigt opnaaet. 5. Kongen desuden faaer den Høikongelige Fornøielse, at faae andre Midler til Rigets Gields Afbetalning. 6. Det er end ikke allene for den nærværende Tids Lyksalighed, men end og til Eftertiden.

4. Steden hvor en nye Banqve skulle beqvemmeligst naae allerunderdanigst indbemeldte Frugt, om det finder allernaadigst Bifald, at oprette en nye Vexel-Banke, skulle det være i Altona; thi da opnaaedes først Stadens Navn, og høilovlig Ihukommelse Kong Friderik den Andens høiviiseste Hensigt, og de Ugudelige og trodsige Under saatteres Hamborgernes Ord til høistbemeldte Konge: at hans Stad og (Øie) over dem, var dem alt for nær.

[31](#)

Denne Banqvets høie Hoved-Eiere, kunde Maiestet Kongen selv være, og have de store anseelige Gevinster, som Hamborgerne nu træffe fra Deres Kongelige Maiestet og Undersaatterne, have dertil Med-Interessentere, de høie Ministere og andre Bemidlede, saavelsom og det kunde tillades fremmede Nationer, herudi at sætte deres Penge, paa samme Maade som i de fire store Hoved-Banqver.

Maa jeg allerunderdanigst sige min ringe Meening, da er det at Coursen eller Lage, burde være ringere end Hamborgernes, for at drage Svenske, Russiske, og de andre, som paa Hamborg igiennem Sverrig & c. drage Vexler, paa det at de Penge kunde komme til Deres Maiestet Kongen af Dannemark og Med-Interessentere, saavelsom de Handlendes Nytte især.

6.

Er det muligt, (saasom disse Tidens Vane nu har gjort en Banqve uudeværlig paa dette Strøg,) at denne Banqve kunde saaledes indrettes og dermed omgaaes, at den

[32](#)

kunde blive langt anseeligere end en Deel, og en Hoved - Banqve frem for den Hamborgske, og om Deres Maiestet fant det for got, lade den undertvinge den Hamborger, skjønt samme nu besidder større Rigdomme, saa kunde derimod dog udfindes Middel. — — —

Naar allernaadigst consideres, hvad Fordeel saadan en Banqve kunde blive Riget til, i en eller anden Begivenhed, naar i en Hast behøvedes en stor Udredning til Lands og Vands, saa havde Maiesteten Kongen her samlet Contanter, og ei behøvede at laane eller begiere Skatter for det første. Men saa vist som denne nye Banqve kunde naae flig en anseelig Høide, og for Maiesteten Kongen og Riget en herlig Nytte, saa vist maatte man i dens Barndoms Bert være meget billigere end Hamborgerne, og desuden nøie passe paa dem. At denne Banqve blev da ikke allene en Glæde for de danske Undersaatter, men endog for Naboernes Handel.

7.

Maatte denne Banqve være benaadet med saadanne Privilegier, at allene Rygtet

[33](#)

derom kunde drage mange Fremmede til, her at sætte deres store Capitaler hellere i den Altonaiske Banqve, end enten i den Amsterdams, Venedigs, Nyrenbergs eller i den Hamborgske. Thi Hamborg have vel i Løftet indrettet deres Banco til en bestandig Lage af 16 pro Cento, men Tiden har overbeviist dem, at alle deres Retfærdigheds Løfter bestod kun i blotte Ord, og aldrig blev holdet af dem, saafom 26, 29, 33, 40 pro Cento, er langt andet end 16 pro Cento, følgelig alt for bedrageligt og overdreven, dem selv til største Skam, som er ar see af denne heslige Overbeviisning, saavel som af den Hamborgske egen Mynt-Orden af 26 Marti 1690. Saa vist som en fastsat Lage var Handelen tienlig, naar Hensigterne var retfærdige, saa vist er flig deres Opførsel imod deres Landsfader fornærmelig, og som Dragdukker skuffer de troskyldige Danske; og er det mærkeligt, at det er Dannemark der taber fremfor alle andre Riger.

Denne Banqve skulle faae ønskelig Flor, og dens Participanter tage rige Fordeele, naar den bygges paa Redeligheds Grunde,

[34](#)

Handelens sande Tieneste, om det allernaadigst behagede at fastsette Lagen ongefær paa 12 pro Cento; men om Hamborgerne nedsatte deres derefter, da denne altid noget ringere end deres. Da skulle vel al Verden faae Øine op og kiende Hamborgerne efter deres gamle Navns Lydelse, nemlig: Filurentrækkere.

8.

Men Her maatte holdes vaagne Øine over Hamborg, saasom de ere meget sindrige til at Mine, at de ikke skulle faae nogen Tid Lejlighed, til at undertrykke denne Banqve med andre Suptiliteter, som de ville udfinde efter deres gamle Vane.

9.

For at tilveiebringe saa store og anseelige Capitaler af Penge, som her til saadan en Banqvets Oprettelse behøves, haaber jeg allerunderdanigst at blive mueligt paa denne Maade:

Dersom Majesteten Kongen allernaadigst lod sine høie Ministere og andre Bemidlede vide sin allernaadigste Høikongelige Om-

[35](#)

sorg, at ville give dem og sine andre Undersaatter en større Leilighed i Landet, end de hidtil har havt, ved at oprette en Hoved-Banqve i Altona, for af lade sine Undersaatter have de Rigdomme, som fremmede nu uddrage, og aldrig kommer tilba-tilbage, som ere til største Skade baade for høi og Nedrig Stand, og allene de fremmede til Flor. At Rigets Herren som Partisipanter, kunde her Have og drage større Fordeele af deres Penge end i nogen anden Banqve, er tydelig at kiende. Jeg troer allerunderdanigst, at enhver søgte strax Leilighed til, at afsette sine Actier de paa fremmede Steder kan have 2 a 3 pro Cento af, for her ved baade at tiene Maisieten Kongen, Landet og dem selv, og saaledes hastig fik deres Penge af de andre Banqver for at sette dem i den Altonaiste.

Naar alle danske Penge saaledes udkom af alle fremmede Banqver, tør jeg haabe og allerunderdanigst troe, at det da skulle være en større Capital end der ventedes. Ja, maaskee denne Banqve i en Hast ikkun lidet skulle differere, men inden kort Tid overgaae Hamborgernes; thi deres

[36](#)

fleste Penge i Banqven bestaaer maaskee af Danske, og en Deel andres Banqver med. Da knnde denne i en Hast med eftertrykkelig Anseelse veie op med den i Aaret 1587 oprettede Hoved-Banqve, og Deres Maiestet skulde da tage den Lagie og de Fordele, som Fremmede nu tage.

Som det læt kan indsees, og langt lætttere end af min ringe Forklaring, hvad Fordeel for Maiesteten Kongen

og de høje Ministere rige Gevinster af pro Cento. Gevinster hvor de før satte til. En Kilde, til at formere det Nødvendige, og til igien at indskaffe eller indbringe andres og vore egne danske Penge igien, samt conserverr deres Værd. En Kilde som ei har været. Ikke at tale om, at det blev en nye Kilde til vor Handel og Lyksaligheds Forskaffelse; men endog Fremmedes Fordeel og Nytte tillige. Saa at nærværende Olds Konger og Fyrster skulle love, og billigen tilstaae Deres Kongelige Majestet en udødelig Ære og Taksigelse. Maiestetens Kongens Ære maatte herved udbredes og rygtes, til de længst bortliggende Hiørner af Verdens Kongeriger.

[37](#)

O! hvad skulle denne Banqve ikke kunde indrente Maiestetens Kongen og Interessenterne, foruden alle Undersaatterne. Og det ville da blive en let Sag for Penge, og meget hastigere til at opnaae allernaadigste Hensigt, at med større Force faae de til Gielden behøvende Contanter. Blev det ikke da en let Sag, at ophæve Extra-Skatten, som er Maiestetens Kongen til saa stort et Bryderie at faae indcasseret. O! Hvilken Høikongelig Glæde ville det blive Maiestetens Kongen, naar Deres Kongelige Maiestet kunde ophæve, ikke allene Extra-Skatten, men endog andre Tid efter Tid.

11.

Rygter heder nu, at en eneste dansk Mand Har 7500000 Rdlr. ude i de Fremmedes Banqver, hvilket er en klækkelig Summa til Funct for denne, helst naar alle andre udestaaende Penge kom dertil. Naar denne som mælt, kunde nyde ligesaa stor og større Fordele, som de, de nyde, hvor de nu staaer enten i Genua, Amsterdam eller Hamborg.

[38](#)

Men, kiere Medbrødre! var det ikke høist fornødent, at den Kiøbenhavnske Banque blev adskilt eller deelt, eller om den blev ikke deelt, da dog at holde en Vinkel-Banqve i Helsingøer, for den i Kiøbenhavn, naar den skal være til Handelens Nytte, saa er den i en Afkrog fra al, ikke allenesie vores, men endog fra Udenlandsk Handel. Desuden er det en Faut, at den har Navn af, at være til Rigets og Landets Tieneste; men hvorfor laaner den da ikke paa Bominerie til Baadsfolk og andre Søefolk og naar den gier det, saa beforder den vor danske Handel.

Allerunderdanigst Observation:

Jeg tør ikke berøre om, hvorledes den Handel Kong Christian den IV. forskaffede os, er gaaet overstyr, og vi beholdte allene det Navn Handel, (uden at henhenviise til Junior-Philopatreas Afhandling.) Men den Handel vi nu har og fører, især Holsteen, fik vi og Holsteen da den store Friderik, den fromme Kong Friderik IV, ophævede Handelen med

[39](#)

Hamborgerne Aar 1727, for deres Troløshed hvorved Holsteenerne lærte sig selv til at handle og correspondere om Handel, samt lærte Veien til Mæfferne, fra dem har vi siden lært lit efter lit, hvad vi nu veed. Og det mange veed at sige af, at Kong Friderik IV. har forskaffet os Handel, veed de ikke selv hvorledes, og hvorudi det bestod; men nu har jeg viist, hvorledes og hvorudi det bestod, og endnu fremdeles med større Eftertryk kan skee, saa det af alle Danske skulle tydelig sees, at det, at indskrænke dem, har endnu mere til at tiene os med, end den Tid allene.

12.

Herved fik Deres Kongelige Maiestet det Guld og Sølv paa engang, som det i Extra - Skatten ellers er om at gjøre; thi det kan let begribes, at ikke de 3 Dele af Skatten er Kongen til Tieneste; men sluttelig til flere Udgifter, saasom Penge-Sedler ikke kan gielde eller validere for Guld og Sølv, hos dem som Dannemark er skyldig, og altsaa ikkun den mindste Deel af

[40](#)

kommende Skatter er klingende Mynt, maa den nødvendig deslengere continuere, til endelig saa meget kunde være indsamlet udi Rigets beste eller klingende Mynter, at de ester Gehalt beregnet, kunde tages for en vis Deel beregnet fint Sølv, af dem vi er skyldig, eller andre som tog imod vore Mynter, for at betale for os i fint Sølv. Kan de vel lade vore; en Deel som de er, ommynte, og sette lidet til af en anden Sort.

Saa fik og Maiestetens Kongen selv den store Rente som Creditorerne ellers trækker til Betalningen skeer, ja Kongen fik Riget i desto snarere Velstand; thi Dannemark kan rigelig fiorere af sit eget, vi behøve ikke andres, og faaer ikke af andre; men vi behøve at beholde noget af Frugten, af vor egen Sved og Møie, og da kunde intet Kongerie i Europa, (Spanien undtagen,) eie og florere af Sølv og Guld, Penge, & c., som Dannemark, fordi vi selv have overflødige Kilder nok til rige Guld og Solo Fabrikker.

[41](#)

Hvad de store Rigdomme angaaer, Hamborgerne og den Hamborger Banque træffer ud af Deres Maiestets Riger og Lande, er bedre bekiendt end jeg kan beskrive. Maa sligt allernaadigst Considereres, da tilkiendegives deraf, hvor nødvendig en Banque er i Altona, for Kongens Riger og Undersaatternes Velstand.

Hvad Banquens egentlige Indretning angaaer, da er højere og fornuftigere end jeg, sligt for længst og bedre bekient, hvorfor jeg ikke understaaer mig til at mælde sligt. Men allene, at Redelighed og en retviis Hensigt bør være dens fornemste Grunde, og da staaer Bygningen, om den skal opfylde det Navn Banquer fører, nemlig: til det almindelige Beste. Hvilket Navn den Hamborgske vel fører, men ikke opfylder, uden for deres egen Nytte. For at bilde andre Rationer gode Tanker ind, lade de ofte trykke stadselige Løfter til Handelens Forfremmelse Men det er blotte og nøgne Løfter, og ikkun til at dysse os i Søvn med det Ord Redelighed; thi Herom giver deres

[42](#)

Mynt-Orden af 15 Augusti 1726, de sletteste Beviiser over dem, og i hvor hellig den end lyder, saa dog overbeviser den dem om deres ubillige Hensigt, saa de ligner ingen uden dem selv. Endnu i disse Tider, og under et andet Navn øve de med Rigueur deres forrige Gierninger imod Danmark, Hvilke de kalder Jure & Jus Refringendi,

Naar alt dette, allernaadigste Konge! betragtes, sees tydelig hvor storlig de tilforn have fornærmet, og endnu fornærmer deres Maiestet, som dog er de Hamborgeres retmæssige Arve-Konge og Herre.

[43](#)

Tredie Anmærkning

Hvad der nu gjør Danmark fattigt, samt Hamborgernes criminelle Opførsel imod os.

Lidet har jeg forhen i den anden Anmærkning berørt om Hamborgs selvtagne Dristigheder; men her behøves videre at eftersees paa hvilke dristige Maader de øve deres Troløshed paa, og udsuer det danske Rige dermed tillige. Monne det ikke kan kiendelig kiendes, at Hamborgerne ere de, der saa længe og endnu daglig kommer de troskyldige danske og Holsteenske Undersaattere til at stakke og krympe sig, i hvor megen Omsorg alle vore stormægtigste allernaadigste Konger bestandig og stedsevarende med

[44](#)

store Midler har forsøgt til Handelens Opkomst, og til de sukkende Danske, Norske og Holsteenskes Lettelse. Saa kan dog Hamborg usynliggøre slig Høikongelig Naadegave, og holde Riget i bestandig Sukken, uden at de kan see hvo der undertykker dem.

Sandheds Vidnesbrd herom, er de selv og tillige deres Gierninger, af baade nye og gammel Tids fuldkomne Efterretninger, samt hvilke store Rigdomme de besidde frem for alle Deres Maiestets Undersaatter af den danske Krone: dette er et Beviis; thi de have intet Land & c.

Men skal man spørge hvorfra og hvoraf Hamborg, en saa liden Stad, og uden Herredømme over Lande, dog kan bedre florere end de hoimægtige danske Kongers Riger, hvor Kongerne har med saa mange Tusinde Naadegaver ei sparet Midler, idelig sørget, og sørger for Undersaatternes Velfærd. En Omsorg, som Hamborg ikke nogensinde har havt. Hvor kan det da være muligt, at de retfærdig kan være saa rige, og gjøre saa store Depancer, naar de enten

[45](#)

ligger her & c., lade synlig see sig, som de Havde Kongelige Rigdomme.

Det heder vel af deres Handel, som de søger at indbilde al Verden. Nei! man maa eftersee andre Aarsager; jeg seer de kan ikke handle; for det andet, deres Banguer ikke florere, uden de Har Dannemarks fede Vare og Penge, altsaa bortfalder dette, og giver et Beviis, at de intet Have af eget eller af Handel. Nei, allernaadigste Konge! Heraf fees at de er ikke rige af deres retfærdige Handel; men de er rige af Deres Maiestets Møie og gavmilde Bekostninger paa Rigets Flor, nemlig Fabrikker rc. og Undersaatternes Sveed, hvilket de veed at drage til dem. D! monne det ikke være en stor ubillighed?

Var de ikke Aarsagen til det store Tab for Maiesteten Kongen, at Markstykkerne, 12 Skillingerne og 2 Skillingerne bleve reducerede 1726, og skjønt samme nu er 2 a 3 pro Cento bedre end deres, gjøre de dem dog 2 pro Cento ringere; de lade dem ikke nøie med at have faaet denne Reduction; men strax derpaa forandrede de deres for-

[46](#)

rige Mynt-Ordener, (de som var vedtaget i høilovlig Kong Christian den Fierdes Tid over Europa, havde de forandret i Kong Friderik den Tredies Tid, og atter i høilovlig Kong Christian den Femtes Tid, trykt den 26 Marti 1690, hvilke maa have været for gode, siden de nu forandrede dem den 15 Augusti 1726, man kunde sige forfalskede dem den 3die Gang,) for des eftertrykkeligere at trække Guldet og Sølvret af Danmark. Deres egne Skribentere, som forhen er meldet, forklarer det tydeligt, saa det et Beviis nok, derfor er det ufornødent at igiennemgaae samme her, thi det var kun til Ophold.

2.

Der ere, allernaadigste Konge! gamle Beviser nok i Deres Kongelige Maiestets Archiver og Bibliotheker, som fuldkommen beviser at Staden Hamborg er Deres Kongelige Maiestets gamle Residente for Holsteen & c. , og at ingen af fremfarne Konger nogen Tid havet sagt: Di vil ikke eie

eller have Staden Hamborg, men

[47](#)

vort Regalia skal høre den selv til.

Nei, allernaadigste Konge! det er aldrig skeet, og de har ikke mindste Ret der til. Monne det da ikke er Forgribelse imod Deres høie Majestet. Hoffet holdedes fordem hos dem, som nu i Kiøbenhavn, det var da ligesom nu med Kiøbenhavn, fordi de var Borgere af Residentzen, ville paastaae sligt, som var troløst og ugudeligt.

Imedens den var Residentze, udvirkede de adskillige Privilegier, hvilke Høikongelige Naades-Beviisninger de ved Tidernes Lejligheder rent have misbrugt, og søgt at indbilde dem, at sligt var Keiserlige Mandater og Deploma. Hvilket da høilovlig Kong Christian II. III. og IV. har fordret at beviise, maatte, som siden følger, tilstaae at være falskt og usant, aldrig at have anden Stads-Ret, end den, høilovlige deres retmæssige Konger i Danmark har givet dem til Staden, da de hyldede og kronede Kong Christian den Fjerde.

Dette et de Grunde, hvorpaa de pretendere at være en Fristad. Er det ikke

[48](#)

Troløst, at have understyttet deres Kongers Fiender, ja selv ført Avindsskiold imod deres Konger, bevises i den sildigere Tid med deres egne Feidebreve af Aar 1523, til Kong Christian II. og siden til Kong Christian IV. Og fordi Kongerne da har havt Krig med store og mægtige Fiender, og været afmægtige, har de ikke kundet Have Tid at straffe de troløse Undersaatter Hamborgerne, som tillige har hemmelig og aaben bare corresponderet med Rigets Fiender og havt dem til Forsvar.

Har Kongerne skjønt for nogen kort Tid nægte dem Rigets Fedme, da maa observeres, at de kalder sig danske, og paatoge Gibioniternes List, til at faae Fred med Jofva, imod at Gud havde befalet at være deres Fiender og ihjelslaae dem. Iofva 9 Cap. til Enden.

Var det ikke Vold imod Deres Kongelige Maiestets Undersaatter, at tage deres Ting med Magt i Landet Holsteen og paa Hamborger Elv, hvilke de kaldede Jure Restringendi continuerede indtil høilovlig Ihukommelse Kong Christian den Fierde,

[49](#)

endskiønt baade Keiseren og andre tyske Fyrster havde tildømt, saa og i hans Tid havde dømt disse deres Gierninger for voldsomme.

4.

De glemte ikke at begegne høibemeldte Kong Christian den Fierde ligesom forhen. Nu at de vare en Keiserlig Fristad, da de det skulle og ikke kunde beviise, tog de til Udslugtre, Hævd, og saadant mere misligt.

Men høibemeldte Kong Christian IV. kierte sig intet om at høre romersk Keiserlig Kongelig Deploma paa hans Arve-Rettighed, eller Jure Reftringendi, og da de opirrede ham med Krig, tænkte at narre ham, maatte de ikke allene bede om Naade, men tilstaae, at han var deres Arve-Konge og Herre, og Hamborg hans Stad, Arv og Eiendom.

1). De maatte afstaae det forøvede voldelige Jure Restringendi. 2). Gav de med Glæde Told ved Glückstat, som andre Danske.

[50](#)

3). Maatte de i Staden Hamborg hylde,

krone og svære Kong Christian IV. og hans Efterkommere Kongerne af Danmark, for dem og efterkommende Borgere, deres Troskab til evig Tid, hvilken Troskabs-Eed de vel ikke længer holdte end i hans Tid.

4). Beviste de og tilstod deres Uretfærdighed

i deres bekiendte hykkelske Afbigts-Brev til høibemeldte Konge, i hvis Historie det staaer, og formodentlig gjemmes endnu i Deres Kongl. Maiestets Archiv.

5. Lovede de med Glæde for at tages til Naade, at betale i Represalia til Høist bemeldte A. 1643 - 280000 Rdlr.

Om de ellers har betalt dem, finder jeg ikke, men vel at de have lovet den 4de Mai 1562 - - 10000

Aar 1633 lovede de - 100000

Og atter i Aaret 1579 lovede eller rettere er dømt til af de Tydske Fyrster, som de

Latr. 390000 Rdlr.

[51](#)

5 Trans. 39000 Rdlr.

selv udvalgte til Voldgifts-Dommere - - 100000

Til høilovlig Kong Christian

V. den 30 Octob. 1679 220000

Aar 1692 lovede de for Farten

paa Grønland - - 400000

Summa 1010000 Rdlr.

Om de endnu skylder samme, veed jeg ikke; men vis saa er, da skyldte de vel flere end saa mange til; thi deres troløse Forhold mod Kong Friderik III. er ret ugudeligt, ligesom da Kong Christian V. havde Krig Med Sverrig, som blev sluttet Aar 1679, bleve de endog ved at øve meget, tvert imod Kongens Undersaatter og Jura Majestatis, at fordre Tolv & c. Kong Christian V. paastod vel som deres souveraine Konge at blive hyldet af dem; men de fik fremmede Fyrster og Konger til at love K. Christian V. 220000 Rdlr. for deres udøvede Troløshed i sidste Krig. Saaledes

[52](#)

gav Kong Christian V. dem igien sin Naade, og de til Modet i Pinnenberg den 30 Octob. 1679 tilbyder som melt 220000 Rdlr. See Holbergs Staat p. 483 det 6 Cap. som er udelukt i det nye Oplag. it. Holsteens Historie.

Dette er deres eget Beviis, derfor et Vidnesbyrd, og mere end nok, efterdi det er Beviser af dem selv. Monne de kan retfærdig rykke deres Troskabs-Eed, som de restituerede til høibemeldte Kong Christian IV., fordi det var over Hundrede Aar siden. Nei, ligesaa lidet retfærdig, som det til Kiøbenhavn den 16 October 1660, evindeligt ikke kan nægtes, at høibemeldte Konge skulle være og erkiendes for den sidste af deres ret mægtige Arve-Konge, fordi han var den første der igien bragte dem til skyldigste Lydighed. Min allerunderdanigste og ringe Formeening er, at den samme Lydighed, som de selv villig restituerede høilovlige Kong Christian IV., burde forbinde dem og gielde endnu, eller om de ikke godvillig ville, da miste al Høikongelig Maade, og de af Landets rige Fordeele, og enten det er Handelen eller andet, saa længe indtil de ydmygger, og allerunderdanigst ikke allene tilstaaer da deres

[53](#)

Eed til Kong Christian IV., som deres Forfædre gjorde fordem, baade for dem og deres Efterkommere i Hamborg. Men endog at igientage og restituere Arve-Enevolds retmæssige Arve-Ret, paa samme Fod, som udi det 9, 10, 11 og 12 Aarhundrede, i Kong Waldemarernes Tid.

5.

Det er derfor mærkværdigt, og vært at legge Mærke til, som noget der ustridigt beviiser Deres Kongelige Maiestets fuldkomne Arve-Ret, nemlig:

1) At Hamborg selv forklarer de Beviiser, der beviste høilovlig Kong Christian IV. lovlige Pretention til dem.

2) At den romerske Konge eller Keiser ikke forsvarede dem imod Kong Christian IV. Pretentioner.

2) At han ikke paastode at Hamborgerne var en Fristad. Nei! men tvært imod declarerede, at den var bygget af den danske cimbriske Kiempe Hato, som paa samme Sted allerførst i det Aar 543 har

54

bygget sig der paa Steden en Borg, hvilken Borg den danske Varfal Hames fik, og i det Ao: C. 32 lob videre bebygge og forbedre, og efterat den da tilhørte Maiesteten Kongen af Dannemark fra Arilds ovenmeldte Tid, dette havde Keiseren sandelig ikke gjort, om den enten havde været en Fristad eller hans Lehn; men han havde mulig protesteret imod Kong Christian IV. som ikke skeede.

4. Alle tydske Fyrster for, og tillige den Tid, have kiendt saaledes.

5. Har de aldrig beviist, at have eller være eftergivet deres Arve-Skyldighed til det danske Kongehuus.

Altsaa seer man heraf, og kan let forstaae, at Keiseren og Hamborg ikke kan disponere over noget af en anden Konges Regalier og Jura Majestatis, i Følge Naturens Lov og den Billighed den romerske Konge Keiseren selv, ville vederfares af andre Konger, som da kunde have ligesaa stor Ret til at give og skienke Keiserens Steder bort, som Keiseren Deres Maiestets Lande.

55

Altsaa kan man see, at Keiseren aldrig har givet Hamborg Deploma i anden Henseende, end om Kongen af Dannemark ville selv tilstaae dem saadanne Friheder, da ville Keiseren og. Hvorfore han ikke nogen Tid har villet forfægte dem, eller de Beneficia de efter Deploma beraaber dem paa, hvilket er vært at legge Merke til, og at al Verden paa den Tid tav stille.

Er det ikke Lydigheds Brydelse at sende Feidebreve imod sin Arve-Konge, men at opregne alle deres mislige Handeler, ville være alt for vitløftige, saasom de have været alt for rige derpaa. Kan det tiene til Portrait, at dersom de havde betalt indbemeldte 1010000 Rdlr., og hvad siden Kong Christian IV. Tid er blevet skyldig, saasom i Kong Friderik IV. og Kong Christian VI. Tid, da de accorderede med Penge at betale den Skade de havde gjort Dannemark i Krigens Tid, da have de vel taget sliig Betaling ongefær som Samson i Dommernes 14 Kap. 19 Vers, der slog 30 Mænd ihjel, for at give andre 30 nye Kiorteler. Ligesaa ubillig, som Philisterne og andre Hedninger var og opførte dem imod Israels Konger, af hvis Lande

56

Skriften siger de levede, saa leve og Hamborgerne af Majesteten Kongen af Dannemarks Lande. Dog siger her historier, at de ei endnu er betalt.

6.

Jeg har nu allerunderdanigst beviist, at Hamborgerne ikke er riige af deres retfærdige Handel, at de har intet selv, som allernaadigst kan erfares deraf, nemlig, at de saa stærk har anholdet hver Gang Handelen har været ophævet.

Men at deres Rigdomme er Maiesteten Kongens og Undersaatternes, oplyses af samme; da de ikke har havt nogen Fart, naar Handelen undertiden for grove Gienstridigheders Skyld har været tagen til Dannemark. Det er allene Aarsag i at Dannemark er fattigt, og at de mange Kongelige Bekostninger paa Fabrikkerne ikke kan florere, sees af det at de saa ubillig udtrækker Landets Producter, og den uretfærdige forandrede Banqve-Orden, samt Renterne eller Lagien; thi seer man fra Aar 1710 til 1730, taget fra 33 til 40000 Rdlr. af 100000 Rdlr., uagtet deres Penge er

57

ringere end de danske. Hvad kan sligt ikke indbringe, og blive til store Summer. Mon det ikke er Tyverie, og mon de ikke har fortient samme Straf, som Kong Christian II. saa retfærdig exequerede over de forsorne Stokholmske Stender?

A. Monne de ikke kunde tage vore rige og gode Mynter at omsætte med Kobber, og saa lade os give dem Lagie.

B. Monne det ikke kan hændes, at de kunde gjøre det samme ved vore Dukater, jeg troer jo; ville kun Jøderne ud med Sandheden.

C. Smelte vore Dukater i en Klump hos dem, kunde let hændes, og da sende os det ind i Riget, tage den

Profit, kaldet Coursen, og tage for 8 Rdlr. dansk Cur, Dukater 11 a 12 Rdlr. igien af Kiøbenhavns Guldsmedde.

D. Monne de ikke kan gjøre vore Fabrikker til intet, saaledes: Paa undverlige Maader sende Fabrik-Vare ind, hvorved Maiesteten Kongen besviiges Told, og vore Fabrikker deres Næring, da de gaaer

[58](#)

under, og Landet tabe paa mange Maader. Altsaa kan Fabrikkerne ikke florere saalænge Hamborg tillades at handle her paa Rigerne, da vore Fabrikker ellers fik den Næring, som Hamborgerne nu hemmelig betage dem. Landet taber ved at oprette og holde Fabrikker, saa længe Hamborg kan undertrykke dem, da de dog er et Riges Lyksalighed, og kunde ligesaavel her florere, som anden Steds.

E. Rigdomme, Guld og Sølv kan derfor ikke blive i Landet, saasom Banqve-Magneten og Jødiske Renter bringer det ud tilligemed flere.

F. Er deres Subtiliteter at sette vor Handel af Farten til Lands og Vands aabenbar.

G. Standser de Søefarten, hvilken vilde ret komme i Flor, om al Handel med dem ophævedes.

H. Efter Rygte, skal de have Fordelen af vor allernaadigste Konges Freds-Bekostninger med Tyrken, Strat, Algiererne & c. saaledes, de tage Borgerskab i Alto-

[59](#)

na, og borttager vore Fragter og Handels-Frugter under vor danske Flag.

I. Det er neppe muligt at vore Søefarende kan faae en Fragt inde i Strædet, foruden Hamborgernes Maade.

K. Deres mange usynlige Indpas med deres Banqve, kan tage vores Sveed, saalænge de maa tage saa meget Lagie og pro Cento de lyster.

L. Kunde de ikke gjøre Guldsmedde, Guldtrækkere Indpas, & c. jo, paa Tusinde Maader, om ikke med Posten, da med andre Leiligheder, jeg vil anføre Rygter:

7.

Tør man tale efter andres Mund, da siger Rygtet, og jeg vil nævne det, eftersom samme meer end tydeligt er bekient. Jeg har sagt at Hamborgerne holder mange Commissionerer i Dannemark, og især i Kiøbenhavn, de Største og Rigeste; de har vel ikke alle Kiøbmands Navne. Posterne siges at være de værste, de skal have deres Ste-

[60](#)

66

der uden Vester Port, at aflegge det, især for Guldsmedde, Guldtrækere og Fabriquerer meget farligt, om de bleve visiterede, helst sidst i Holsteen; thi saa længe de kan føre ind, kan Tyve-Handel ikke ophæves, hvad mere her er at observere, skal følge.

8.

Dette her saa korteligen anførte, haaber jeg allerunderdanigst kan nærmere give Anledning til:

1. En Banqves Fornødenhed i Altona, og hvad rige og herlige Fordele den vilde indeholde og indcassere Deres Kongelige Maiestet og al Landet.

2. Den høiretfærdige Aarsag Maiesteten Kongen har, reent at borttage Handelen fra Hamborgerne, og give Kiøbenhavn og Altona den, hvilken de og Altona kunde faae, om det allernaadigst behagede Maiesteten Kongen at ophæve og forbyde al Handel med dem og alle danske Lande og Steder. Naar danske Hand-

[61](#)

kende tillige strax tog det i Agt, og ikke lod nogle andre Fremmede komme dem i Forveien og Farvandet først. —

Fortsættelse

om

Kiøbenhavns Huusholdning & c.

See 2. Deel pag. 48.

Vil nogen gjøre det til Indbildning og og Umuelighed, at kunde gjøre Regnskab for Kiøbenhavns Kasser, da gives dette Raad til Muligheden.

Enhver Rodemester ∴ Fierdingsmænd, og deres Oldermænd, kunde under Livs og Æres Straf, indgive sin sandfærdige Overbeviisnings-Regning, for hvert Aar, om hvor meget der fra ham er indkommet. Dersom

[62](#)

de, eller nogen vilde give Skyld paa at de forrige ere døde, da haves der endnu af deres Børn og Arvinger, lad dem under samme Straf indgive Forklaringerne, eller og de holdte Protocoller.

Vil der svares, de tør ikke for Magistraten, dertil svares: enhver redelig Borger ville strax, saasnart det bliver hans allernaadigste Konges Befaling, upartisk, ja uopholdelig, og de fleste uden Skye, fremsende det, og mere end det der nu tæukes paa, som kunde befordre Kongens allernaadigste Øiemeed til Landets Gavn og Handel.

Vil der svares, Rodemesternes ere ikke Nok, saa tag Stadens Kæmneres dvs. Rentemesteres derover holte Bøger og aarlige Regnskaber, deraf kan det til visse sees, hvor meget hvert Aar er indkommen i Stadens Kasse, og det, om det var i Hundrede Aar. Enhver burde beedige saavel det gamle som nye skrevne, at der ei var skrevet X for V.

Men vil der svares og ojecteres, at Stadens Kasse har lidet Skade, at disse stipulere-Paalægge er ikke alle, og alle Tider rigtig indkommet.

[63](#)

Der til svares: det er absolut befalet, og det efterleves uopholdelig, og efterlades aldrig, at førend noget Huus-Skiøde bliver udstedt og Tinglyst, skal først Rodemesterens eller Fierdingsmændenes Attester, som og skeer, følge med, at intet hæfter paa Grunden af Byens Tyngde ubetalt, derfor, om denne Objection blev fremsat, var den den største og groveste Usandfærdighed, og disse Attester kan de jo tage frem. Men om der kan opfindes nogle andre, det er ikke umuligt, men da kan der og vel findes Oplysning om dem.

Vil der blive gjort en General stor Regning paa Byens Arbeides Udgifter, da er det let at revidere dem, og faae Sandheden frem.

Om

Vegt og Maal

Man skal maale 3 Gange førend man skær af 1 Gang. Bedre er tøsser ∴ 2 Gange maalt, end en Gang vildfaret.

1. Det bliver og et vigtigt Spørsmaal, om

her ikke er falsk Vægt og Maal i Riget, og

[64](#)

Hvo der kan være Skyld derudi? Det er let at giette. Jeg tænker, dette er et vigtigt Stykke, og som behøver Eftertanke og Forandring; thi er her falsk Vegt og Maal, saa taber sandelig hele Kiøbenhavn, og helst de fattige; men hvad skal vi sige om vor Handel?

2. Man veed nok at her er Justeerammer i Kiøbenhavn; man seer og, naar man vil begynde fra Træ Maalene af, at et 1/2 Potte Ølmaal 2 Gange fuldt, giver en heel Pægel over det hele Pottemaal; hvad taber da ikke den som udtapper og sælger Øl? hvilket er nu falsk af Halv- eller Heel-Pottemaalet; skulle de ikke begge være oprigtige, og det er for enhver Kiøbere nok at faae sin Ret.

3. Gaaer vi til 1/2 Skieppemaal, Fierdingkar og 1/2 Ottinger, da er det og befunden, at det mindre 2 Gange fult, er altid mere end det større, saasom, 2 halv-Skiepper strøgen, kan udgiøre en fuldkommen toppet Skieppe. Gaaer vi nu fremdeles til Tønderne, da ere de vel ikke heller alle lige store.

[65](#)

4. Betragter vi Lodde-Vægterne, hvor kan det da komme, at de ikke ere alle lige stive; og atter, at af de smaae, somme Lodder ere for stive. Det er sandelig tungt for den fattige Kiøbere, men det maa være en god

og behagelig Tieneste for dem, der give maaskee en 3 Mark til Giørtleren, og naar Stemplet er flaget paa, faae 11 Mark igien. Ak! hvilken riig Tieneste!

5. Mon det er anderledes med Bismer-Vægten? er der ikke funden falske Bismere hos en eller anden Spekhøkker og Kræmmer; monne alle 2 Lispunds og atter alle 4 Lispunds Bismere ere lige stive?

6. Hvor kan de nu være falske, naar de ere kjøbt paa Stadens Justeerkammer. Saaledes vil der vel indvendes, at de kan file af Lodderne, og udsmelte Blyet, og i Steden indsmelte Tin, som der er lettere i Bismer-Lodderne; dette kan nok lade sig gjøre, men saa kan det dog ikke skee med Maalene, som ere brendte, og følgelig er det hermed igiendreven; og for at forekomme, at det ikke kunde skee

[66](#)

med Bismer-Loddene, saa kunde der henges Malm Lodder paa Bismerne, da var man vis paa, at der ikke kunde smeltes noget deraf.

7. Skulle man nu tænke, at der er falske Maal og Vægter med Billie gjort, og paa et Kongelig Justeerkammer at faae tilkiøbs; det tør man ikke sige, og det var forfærdeligt om det var saa, at man der kunde faae et falsk eller rigtigt, hvilket man vilde have.

8. Men monne det dog ikke er, at der er Urigtighed der med Vægt og Maal, og hvad kan være Aarsagen dertil? at den retfærdige Mand der staaer der for kan dog være baade uskyldig derudi og retfærdig derfor, og maaskee; jeg vil sige og tilkiendegive hvorledes jeg troer han best kan undskyldes, nemlig, der kan være enten Utroskab eller og Efterladenhed hos hans Folk, som det skal besørge med Maalningen, Afvegning og Afpasningen, og dersom der da er Efterladenhed der udi, er det da billigt at læge det en Principal dvs. Huusbonde til Last, og Ansvar til sligt. — Den Skieppe er fuld maa-

[67](#)

let som Geldneren sætter sig paa, og et Pund Fieder er ligesaa tungt som et Pund Blye.

Om

Holsteensk Vegt og Maal er blevet lige med Dansk.

9. Men hvad er det for et sørgelig, jammerlig og skammelig Klageskrig jeg hører, af alle de som skal købe noget Tøndeviis ved Stranden i Kiøbenhavn af Holsteenerne, Femmerne og Slesvigerne & c. Ja, af deslige Skippere selv med, der og ligesom klager sig der for. De siger: for et Aars Tid var deres Tønder mesten en Skieppe større end vor Danske Tønde, naar det her blev eftermaalt; men nu, siden Maiesteten haver saa faderlig og naadig sørget for, at her over hele Riget kan være eens Lighed, eens Vegt og ens Maal, efter det Ord: en Gud og en Konge, en Troe og et Haab, og naar Maaden er rigtig, at den da kan være eens og lige overalt i Riget,

[68](#)

thi ellers er det jo et Onde og en Hinder i vor egen Indenrigs Handel.

Siden denne gode Orden ved en allernaadigst Forordning i Vegt og Maal allernaadigst er blevet befalet og anordnet, er det siger de, snart blevet værre; thi i Slesvig Har de til den Ende faaet et Justeerkammer, hvor det skal passes for at være lige med det danske Maal; men dog det uagtet, siges det for Sandhed, at en Tønde deri er justeret, er nu meesten en halv Skieppe ringere, end vor danske, som den dog skulle holde Maal med, hvad Skade og Tab er ikke dette for alle de i Kiøbenhavn, som kjøber noget af disse Skippere ved Stranden? saasom en Tønde femmerske Gryn, hvilke er gemeenlig maalt i Sække til Skipperen hiemme, og han skal altsaa svare til en heel Tønde igien, som i Kiøbenhavn ikke kan staae Maal, og han derfor ikke heller vil tillade vore Kjøbere at maale den.

Skulle det være mueligt at her kan være skeet noget Underslæb og Bestik & c., til at tillade dem at gjøre Maal og Vegt

[69](#)

mindre end Kongens Lov tillader; mig synes, at man burde andrage dette for vor høivise Magistrat, at de kunde undersøge om det forholder sig saaledes, for at faae det endret.

Kunde ikke de Holsteenske, Femmerske og Synder-Jydske Skippere da købe deres Vægt og Maal i Kiøbenhavn, siden de synes, at de lader som de saa gjerne vilde have eens Vægt og Maal med os, for Handelens Skyld; jo de kunde nok om de maatte, men de siger, at der er et Justeerkammer i Hettebye dvs. Slesvig, og der skal de absolut købe dem. Monne det kan da være rimmeligt, at den Justeermester har kjøbt sin Treneste? siden det ikke tillades de Lands Undersaatter, at købe deres Maal og Vegt i Kiøbenhavn, som

dog er i Riget, om Maal og Vegt skal være eens i hele Riget efter Forordningen; saa at det maatte skee efter Ordsproget: med samme

Maade som I udmaale, skal Eder igien indmaales, veg hverken for lider eller for tung.

[70](#)

Observation.

Skulle jeg have feilet i noget af mit anførte, da er det dog skeet i en reen og god Hensigt og imod Villie.

Tienstlig Giensvar paa Repliqven i Aviserne om Brende-Udselgningen.

Man prøver best en Mand i sin Vælde, og saa frem ad.

Er det mindre Brende-Maal der er giort

for at facilitere de Fattige, som ikkuns have faae Skillinger, Da tilstaaes, at det er særdeles vel betænkt af dem, der ikke veed hvad Brende-Mangel er. Det er ikke mig der klager; men det Almindelige, som behøver at købe det, og da jeg længe havde hørt Rygtet, opvakte min Nysgierrighed, saa jeg og købte, for at vide, om Folk ikke klagede over helt Hoved, jeg bekom en ganske anseelig Deel for mine 2 Skilling, nemlig 6 Pund Elle og Fyrre-Træ, jeg ventede mig derpaa til vore smaae Høkkere, af hvilke jeg har seet en Deel er

[71](#)

bleven rige, allene af at handle med Brende, endog i de dyre Tider, da en Favn Brende kostede 9 Rixdaler; for at vide hvad de gav, sendte jeg efter for 2 Skilling Bøgebrænde, og fik 11 Pund for 2 Skilling, vel veget.

Mere om Kiøbenhavns Huusholdning skal følge i IV. Deel.

Efterretning.

Hvorfore jeg ikke har anført denne Anmærkning paa Titelbladet, skeer for at holde hvad jeg lover, og er det Almindelige skyldig. Heller at holde mere, end at betitle prægtig, og holde intet, ja sælge tomme Ord og Bogstaver, som siger slet intet, endskiønt de ere trykte, uden allene

[72](#)

at opfylde Siderne, og rent forvilde Læserens Agtsomhed; hvilket jeg herefter haver foresat mig til en bestandig Rettesnor i mit følgende. Af Dasilag drape Agiætmaal.